

Aan de orde is het **tweeminutendebat China (CD d.d. 12/02)**.

De voorzitter:

Ik heropen. Aan de orde is het tweeminutendebat China. Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Buitenlandse Zaken. We hebben zeven deelnemers aan dit debat en ik geef als eerste graag het woord aan de heer Paternotte van de fractie van D66.

De heer Paternotte (D66):

Voorzitter. Vorige week zagen we de grootste militaire oefeningen rondom Taiwan tot nu toe. Een enorm intimiderende oefening voor een blokkade of misschien zelfs voor een invasie van Taiwan; een democratische samenleving die op deze manier geïntimideerd en bedreigd wordt. Als dit ook echt zou gebeuren, zou het voor de wereldeconomie een grote klap zijn en voor Nederland een enorme dreun. Ons land is via de halfgeleiderindustrie heel direct verbonden met Taiwan. Elke keer als de wereldgemeenschap zich niet uitspreekt tegen dit soort oefeningen en dit soort intimidatie, wordt de kans groter dat Xi Jinping de daad bij het woord gaat voegen.

Voorzitter. Daarom de volgende motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat China de militaire dreiging richting Taiwan niet alleen opvoert in woorden, maar ook in daden als grootschalige militaire oefeningen en de aanschaf van een enorme kabelknipper;

overwegende dat een (militaire) blokkade van Taiwan desastreus zou zijn voor de Europese en Nederlandse economie;

verzoekt het kabinet zich altijd uit te spreken tegen Chinese escalatie, zoals grootschalige militaire oefeningen, en in EU-verband te pleiten voor het voorbereiden van een sanctiepakket ten behoeve van afschrikking voor een militaire invasie of blokkade;

verzoekt het kabinet tevens actief bij te dragen aan afschrikking door de aanwezigheid in de regio voort te zetten, bijvoorbeeld door een nieuwe "freedom of navigation operation" door de Straat van Taiwan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Paternotte, Van der Lee, Kahraman, Boswijk, Stoffer, Dassen, Ceder, Van der Burg, Eerdmans, Van Baarle en Oostenbrink.

Zij krijgt nr. 83 (35207).

De heer Paternotte (D66):

De naam van de heer Oostenbrink moet er nog even bijgeschreven worden.

De voorzitter:

Dat doen wij voor u.

De heer Paternotte (D66):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Tibetaanse volk al vele jaren ernstig wordt onderdrukt door China en Chinese machthebbers geen stappen zetten richting een politieke oplossing;

constaterende dat de Verenigde Staten vorig jaar unaniem de Resolve Tibet Act hebben aangenomen, waarin onder andere het recht op zelfbeschikking is opgenomen;

verzoekt het kabinet zich in te zetten voor een speciale EU-vertegenwoordiger en een gezamenlijke EU-Tibetstrategie, naar voorbeeld van de Amerikaanse Resolve Tibet Act, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Paternotte en Boswijk.

Zij krijgt nr. 84 (35207).

De volgende spreker is de heer Ceder van de ChristenUnie.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van het debat heb ik twee moties, eentje over de spionage via apparaten en tech en eentje over de geopolitieke invloed van China.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat apparaten en apps van Chinese makelij, van DeepSeek tot TikTok en airfryers, nietsvermoedende burgers bespioneren door zeer veel persoonsgegevens te verzamelen van Europese burgers en in China op te slaan, en TikTok naar verluidt al een boete van meer dan 500 miljoen tegemoet ziet;

constaterende dat de Europese Commissie het toezicht op TikTok recent heeft aangescherpt vanwege mogelijke overtredingen bij de presidentsverkiezingen in Roemenië;

overwegende dat er zeer grote zorgen zijn over zowel de omgang met data als andere risico's voor gebruikers, en ambtenaren reeds wordt afgeraden om TikTok en DeepSeek te gebruiken;

verzoekt de regering om in Europees verband aan ByteDance harde voorwaarden te stellen om een verbod op TikTok te voorkomen, waarbij de garantie dat er geen gegevens meer naar China worden gestuurd er een van is;

verzoekt de regering tevens om in Europees verband aan te dringen op stevige handhaving van de privacywetgeving en uit te werken wanneer overgegaan wordt tot het ontzeggen van toegang van een apparaat of applicatie tot de Europese markt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceder.

Zij krijgt nr. 85 (35207).

De heer **Ceder** (ChristenUnie):
Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er wereldwijd door westerse landen wordt bezuinigd op
ontwikkelingssamenwerking, waaronder door Nederland;

overwegende dat hiermee de geopolitieke invloed van het Westen naar verwachting afneemt
en de verwachting is dat China in dat vacuüm gaat springen;

verzoekt de regering om onafhankelijk advies in te winnen over de gevolgen van de
bezuinigingen voor de invloed van China op het wereldtoneel en welke maatregelen
Nederland nationaal of in internationaal verband kan nemen om die groeiende invloed, zowel
op geopolitiek als economisch gebied, tegen te gaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Ceder en Boswijk.

Zij krijgt nr. 86 (35207).

De heer **Ceder** (ChristenUnie):
Voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**:

De heer Van der Lee, GroenLinks-PvdA.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Dank u wel, voorzitter. De heer Paternotte had al een hele duidelijke inleiding over de
onacceptabele intimidatie die vanuit China richting Taiwan plaatsvindt: systematisch en met
alle risico's, ook voor Nederland. Daarom de volgende moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Amerikaanse president een importtarief van 32% heeft opgeworpen
tegen goederen uit Taiwan;

overwegende dat de handel tussen Nederland en Taiwan van grote strategische en
economische waarde is en moet worden beschermd;

verzoekt het kabinet om de handelsrelatie met Taiwan te verstevigen, bijvoorbeeld in de
chipindustrie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee, Hirsch, Paternotte, Van der Burg en Boswijk.

Zij krijgt nr. 87 (35207).

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Dan nog een tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland 401 jaar bilaterale contacten kent met Taiwan, het eiland een bloeiende democratie is en bovendien de tweede handelspartner van Nederland in Azië;

constaterende dat onder andere Duitsland op regeeringsniveau een delegatie naar Taiwan heeft afgevaardigd onder leiding van de federale minister van Onderwijs en Wetenschap;

overwegende dat het belangrijk is duidelijk te maken dat Nederland hecht aan het zelfbestuur van de Taiwanese en aan de handelsbetrekkingen;

verzoekt de regering naar Duits voorbeeld ook te streven naar een delegatiebezoek aan Taiwan op regeeringsniveau,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee, Paternotte en Boswijk.

Zij krijgt nr. 88 (35207).

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Dan heb ik nog een vraag aan de minister. We hebben op initiatief van de heer Paternotte een brief gekregen over de berichten dat er Chinezen en mogelijk ook Chinese militairen meevechten voor Rusland aan het front in Oekraïne. Ik vraag aan de minister wat de Nederlandse regering zelf heeft gedaan om uit te zoeken hoe dat nou zit, want hier waren al eerder berichten over. Gaat Nederland nu zelf bijvoorbeeld ook via de Chinese ambassadeur hier om opheldering vragen? Of wachten we af totdat elders, door Zelensky of anderen, is vastgesteld dat het daadwerkelijk om Chinese militairen gaat, en is dat niet te passief? Graag meer informatie over hoe Nederland uitzoekt wat hier echt aan de hand is, want de potentiële risico's hiervan zijn gigantisch.

Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:

De heer Van Baarle van DENK.

De heer **Van Baarle** (DENK):

Voorzitter, dank. De positie van verschillende minderheden in China is buitengewoon zorgwekkend. We zullen de motie die gaat over de Tibetanen naar alle waarschijnlijkheid steunen. Als er pleidooien zijn voor het beschermen van de positie van christenen, zullen we die steunen. Ik zal een aantal moties indienen over de Oeigoeren.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de EU in 2021 sancties heeft opgelegd tegen Chinese functionarissen voor het schenden van de mensenrechten door China van de Oeigoeren;

overwegende dat Nederland een rol zou moeten hebben in het een halt toeroepen van deze mensenrechtenschendingen;

verzoekt de regering bij de EU aan te dringen op het uitbreiden van sancties gericht op de plegers van mensenrechtenschendingen tegen Oeigoeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van Baarle en Paternotte.

Zij krijgt nr. 89 (35207).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Oeigoeren momenteel op grote schaal gedwongen worden tot het verrichten van arbeid onder het regime van China;

overwegende dat het van belang is om de schaal van de producten die voortkomen uit deze dwangarbeid in kaart te brengen;

verzoekt de regering bij de Europese Commissie te bepleiten om in EU-verband monitoring en rapportage in te stellen voor beter zicht op de import van producten die voortkomen uit de dwangarbeid door Oeigoeren in China;

verzoekt de regering om bij de Europese Commissie te pleiten voor maatregelen voor het weren van producten die tot stand zijn gekomen met Oeigoerse dwangarbeid binnen de implementatie van de Anti-dwangarbeidverordening, en hierbij de Europese Commissie te wijzen op de lijst van organisaties op de Uyghur Forced Labor Prevention Act Entity List,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 90 (35207).

De heer **Van Baarle** (DENK):

Voorzitter. Tot slot de derde motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de naam Oost-Turkestan een historische aanduiding voor de provincie Xinjiang is;

van mening dat de naam Xinjiang een koloniale naam is;

overwegende dat een groot deel van de Oeigoeren de naam Oost-Turkestan prefereert;

verzoekt de regering de naam Oost-Turkestan te hanteren in al haar communicatie verwijzende naar deze regio,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 91 (35207).

De heer **Van Baarle** (DENK):

Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:

De heer Kahraman, Nieuw Sociaal Contract.

De heer **Kahraman** (NSC):

Voorzitter. China wordt steeds meer de systeemrivaal van het Westen. We zien een toenemende militaire dreiging vanuit de Volksrepubliek China naar Taiwan. Afgelopen week werd het eiland omsingeld tijdens een militaire oefening door de marine van China. Daarover hebben wij een motie gesteund van de heer Paternotte. Hoe Nederland en Europa zich in dit geopolitieke krachtenveld moeten positioneren, is op dit moment nog onduidelijk. We roepen de minister op om een nieuwe Chinastrategie te ontwikkelen.

Ook de mensenrechtensituatie is zorgwekkend. Vooral de positie van etnische en religieuze minderheden baart mij grote zorgen. Daarom de volgende moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat China zich veelvuldig aan mensenrechtenschendingen schuldig maakt, en in het bijzonder religieuze en etnische minderheden, zoals Oeigoeren, Tibetanen, Mongolen, christenen en anderen, slachtoffer worden van discriminatie, intimidatie, criminalisering, heropvoeding en opsluiting;

concluderende dat het regime zich niets van de internationale kritiek over zijn handelen lijkt aan te trekken;

roept de regering op bij alle internationale en bilaterale ontmoetingen met China deze mensenrechtenschendingen steeds weer ter sprake te brengen en haar ongenoegen over dit handelen duidelijk te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Kahraman, Paternotte, Stoffer, Ceder, Oostenbrink en Boswijk.

Zij krijgt nr. 92 (35207).

De heer **Kahraman** (NSC):
De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de dalai lama dit jaar zijn 90ste verjaardag zal vieren waardoor het gesprek over zijn opvolger als hoofd van het Tibetaans boeddhisme op gang is gekomen;

overwegende dat er onder de Tibetanen en de Tibetaanse regering in ballingschap zorgen leven over de inmenging van de Chinese Communistische Partij bij het aanwijzen van een opvolger;

van mening dat inmenging in Tibetaanse gebruiken met betrekking tot hun geestelijk leider ongewenst is;

spreekt uit dat de Chinese Communistische Partij geen stem mag hebben in de opvolging van de dalai lama;

verzoekt het kabinet dit signaal in bilaterale en multilaterale gremia uit te dragen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Kahraman, Paternotte en Boswijk.

Zij krijgt nr. 93 (35207).

De heer **Kahraman** (NSC):
Dank u wel.

De **voorzitter**:

De heer Van der Burg, VVD.

De heer **Van der Burg** (VVD):
Eén motie, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Kamer zich in grote meerderheid heeft uitgesproken voor deelname van Taiwan aan internationale organisaties;

overwegende dat Taiwan door als eerste te waarschuwen voor de risico's van de corona-uitbraak in Wuhan heeft bewezen een verantwoordelijk lid van de internationale gemeenschap te zijn;

overwegende dat verschillende landen zich hebben uitgesproken voor de status van Taiwan als observer bij de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO);

verzoekt het kabinet zich bij de World Health Assembly in mei uit te spreken voor betekenisvolle deelname van Taiwan aan de WHO,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Burg en Paternotte.

Zij krijgt nr. 94 (35207).

De **voorzitter**:

De laatste spreker van de zijde van de Kamer is de heer Boswijk van het CDA.

De heer **Boswijk** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Ik sluit me allereerst even aan bij de woorden van collega Paternotte en collega Van der Lee over Taiwan, en gezien de tijd ook bij de woorden gesproken door de heren Kahraman, Van Baarle en Ceder over de aanpak van minderheden, of het nu Oeigoeren of Tibetanen zijn.

Ik heb aan deze minister nog wel een vraag die de actualiteit raakt. Die gaat over de handelsoorlogen. Wat gaat Nederland in Europees verband doen om te voorkomen dat zo meteen nog meer Chinese producten op de Europese markt worden gedumpt? Ik ben daar heel benieuwd naar en in het licht daarvan dien ik de volgende motie in.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onderzoek bevestigt dat slimme elektrische voertuigen een risico zijn op het gebied van spionage en sabotage;

constaterende dat bijvoorbeeld de VS om deze reden een verbod hebben aangekondigd op het gebruik van Russische en Chinese hardware en software in alle in de VS verkochte voertuigen;

constaterende dat zelfs China intern het gebruik van bepaalde voertuigen strenger is gaan reguleren;

verzoekt de regering het vervolgonderzoek naar de vraag welke verstrekkende beveiligingsmaatregelen genomen moeten worden rond bijvoorbeeld vitale infrastructuur met spoed uit te voeren, en de Kamer voor de zomer van 2025 over de uitkomsten te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk, Van der Burg, Paternotte, Van der Lee en Ceder.

Zij krijgt nr. 95 (35207).

De heer **Boswijk** (CDA):

De volgende motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat twee van de drie vormen om een misdaad te bevestigen als genocide bestaan uit een uitspraak van het Internationaal Strafhof of een vaststelling door de VN;

overwegende dat de Volksrepubliek China geen partij is bij het Statuut van Rome en over uitspraken van de Veiligheidsraad een veto kan uitspreken, en beide routes derhalve onbegaanbaar zijn;

verzoekt de regering opdracht tot een wetenschappelijk onderzoek uit te vaardigen over de vraag of de Chinese aanpak van sterilisatie, internering en dwangarbeid in de Oeigoerse regio als genocide kan worden gedefinieerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk en Paternotte.

Zij krijgt nr. 96 (32507).

Ik schors twintig minuten. Dan gaan we luisteren naar de minister.

De vergadering wordt van 15.55 uur tot 16.13 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik heropen. Het woord is aan de minister.

Minister Veldkamp:

Voorzitter. De appreciatie van de moties.

De motie op stuk nr. 83 van de heer Paternotte en anderen. Ik kom tot "oordeel Kamer", maar wel met de onderstaande aantekening. Ik wil wel de vrijheid behouden om me uit te spreken tegen Chinese actie, indien opportuun en in goede afstemming met partners, want samen sta je sterker in Europa. Ten tweede heeft de EU huiswerk te doen om voorbereid te zijn op eventuele escalatie rond de status quo met betrekking tot Taiwan. Maar dat gaan we nu niet in het openbaar doen. Dan kom ik op het laatste element — er zaten namelijk veel elementen in deze motie — namelijk freedom of navigation operations. Ik loop niet vooruit op de operationele planning, maar het is de Nederlandse inzet om in de Pacific qua maritieme veiligheid iedere twee jaar in ieder geval een marineschip te sturen, zoals Zr.Ms. Tromp afgelopen jaar, en twee jaar daarvoor Zr.Ms. Evertsen in Brits geleid verband. Maar de motie op stuk nr. 83 krijgt oordeel Kamer.

Voorzitter. De motie op stuk nr. 84 van Paternotte en Boswijk over Tibet: ontraden. We staan namelijk voor de rechten van Tibetanen. Dat coördineren we samen met gelijkstemde landen. Omdat we daarvoor in de EU op dit terrein onvoldoende de handen op elkaar krijgen, doen we dat met een andere groep landen, waaronder de VS.

Voorzitter. De motie op stuk nr. 85.

De voorzitter:

Er is een vraag van de heer Paternotte. Kort.

De heer Paternotte (D66):

Dat het in de EU nog geen draagvlak zou hebben ... Ik weet het niet, maar over het algemeen is hiervoor in het Europees Parlement wel degelijk draagvlak. Wil de minister het niet in ieder geval proberen?

Minister **Veldkamp**:

Zoiets is al eens geprobeerd. We krijgen er echt de handen niet voor op elkaar, ook niet voor een speciale EU-vertegenwoordiger. Ik denk dat het heel weinig impact heeft als ik het nog eens opbreng in de Raad.

Voorzitter. De motie op stuk nr. 85 met betrekking tot TikTok en privacywetgeving. Daarvan moet ik toch echt zeggen: ontijdig. Dit gaat toch echt de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan, de heer Szabó, die ook voor digitalisering en dergelijke verantwoordelijk is.

De motie op stuk nr. 86, de motie-Ceder/Boswijk, krijgt oordeel Kamer in de zin dat Nederland in contact is met partners over de gevolgen van de bezuinigingen en daarbij goed oog houdt voor de invloed van China. We kijken veel breder dan de bezuinigingen van Europese landen. We nemen daar bijvoorbeeld ook de VS, USAID en dergelijke in mee. Met die aantekening kan ik motie op stuk nr. 86 oordeel Kamer geven.

De **voorzitter**:

De heer Van der Burg, op de vorige motie neem ik aan.

De heer **Van der Burg** (VVD):

Ja, want het argument voor de appreciatie ontijdig is nu dat een andere bewindspersoon erover gaat. Maar dat een andere bewindspersoon erover gaat, maakt volgens mij een motie niet ontijdig. Als er in de komende weken iets komt waardoor het nu ontijdig is, is dat wel een argument. Maar het kabinet spreekt hier met één mond, welke bewindspersoon hier ook staat.

De **voorzitter**:

Ja, maar onder het kopje ontijdig valt ook: ik ga er niet over; u moet bij mijn collega-minister van XXX zijn. Inhoudelijk heb ik er natuurlijk geen mening over ...

De heer **Van der Burg** (VVD):

Uiteraard niet.

De **voorzitter**:

... maar qua stempeltje erop klopt het.

Minister **Veldkamp**:

Dat lees ik hier ook, voorzitter.

De heer **Paternotte** (D66):

Het dossier TikTok valt onder het Chinabeleid, dus ik denk dat iedereen wel had kunnen verwachten dat er vandaag iets over zou komen. Aanstane dinsdag zijn de stemmingen. Kan de minister er niet gewoon voor zorgen dat er hier voor de stemmingen een appreciatie kan komen?

De **voorzitter**:

Dat kan altijd, maar de minister gaat daarover.

Minister **Veldkamp**:

Ik ga dat aan de staatssecretaris verzoeken.

De **voorzitter**:

Heel goed. Dan de motie op stuk nr. 88, dacht ik.

Minister **Veldkamp**:

De motie op stuk nr. 87, voorzitter, over de handelsrelatie met Taiwan verstevigen, bijvoorbeeld in de chipsindustrie. Die kan ik oordeel Kamer geven, mede omdat het commissiedebat waar dit tweeminutendebat bij hoort met de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp was en die verklaart dat we dit ook inderdaad nastreven.

Dan de motie op stuk nr. 88 van Van der Lee en anderen over het streven naar een delegatiebezoek aan Taiwan op regeeringsniveau. Als het woordje "woordje" streven nou "overwegen" zou zijn geweest, kan ik de motie oordeel Kamer geven. Nu er "streven" staat, zeggen we: ontraden. Want dit doen we. Er vinden hoogambtelijke bezoeken plaats, dus zeker op een adequaat niveau, overigens. Maar het zou echt een hele nieuwe diplomatieke stap zijn voor Nederland als we dat vervolgens op regeeringsniveau zouden doen.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Ik hoor collega van der Burg vragen om te volgen wat de minister zegt. Dat wil ik ook best overwegen, maar ik vind wel dat het dan ook echt moet worden overwogen. Kijk, de belofte die Nederland heeft gedaan aan China, om niet meer op regeeringsniveau naar Taiwan te gaan, vloeit voort uit de duikbotenaffaire en dat speelde in 1980. Dat is dus al 45 jaar geleden. Volgens mij vinden meerdere partijen in de Kamer dat het tijd wordt om daar eens wat anders naar te kijken. Als de toezegging van de minister om het te overwegen betekent dat we het ook serieus gaan overwegen, dan wil ik het aanpassen. Maar als hij zegt: nee, we gaan het absoluut niet veranderen ...

De **voorzitter**:

Dus overwegen moet ook overwegen betekenen, zegt u?

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Ja, dan moet het ook wel echt overwegen zijn.

Minister **Veldkamp**:

Doen we dat.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks-PvdA):

Ja? Dan pas ik de motie aan.

De **voorzitter**:

Dan krijgen we een bijgewerkte versie van de heer Van der Lee en dan wordt het oordeel van minister?

Minister **Veldkamp**:

Oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

Heel goed.

Minister **Veldkamp**:

De motie op stuk nr. 89 van Van Baarle en Paternotte over mensenrechtenschendingen tegen Oeigoeren krijgt oordeel Kamer.

De motie op stuk nr. 90 van Van Baarle, ook over Oeigoerse dwangarbeid, krijgt ook oordeel Kamer.

De motie op stuk nr. 91 verzoekt de regering de naam Oost-Turkestan te hanteren. Het zal de heer Van Baarle misschien niet verbazen, maar ik moet 'm ontraden. Xinjiang is de internationaal gangbare term en voor zover bekend zijn er geen landen of internationale

organisaties zoals de VN die de term Oost-Turkestan hanteren.

De motie op stuk nr. 92 van Kahraman en anderen roept de regering op bij China de mensenrechtenschendingen steeds ter sprake te brengen. Als ik kijk naar het dictum, zie ik dat ik die oordeel Kamer kan geven. Dat doen we en dat blijven we ook doen. Ik heb dat onlangs ook weer gedaan bij de Chinese vicepremier toen hij Den Haag bezocht.

De motie op stuk nr. 93 van de heer Kahraman en ook weer anderen gaat over de dalai lama. Het is een kwestie van religieuze vrijheden dat religieuze gemeenschappen hun eigen leiders mogen kiezen. Die krijgt dus oordeel Kamer.

De motie op stuk nr. 94, Van der Burg en Paternotte, over de World Health Organization en de World Health Assembly. Ja, oordeel Kamer.

Van de motie op stuk nr. 95 van Boswijk en anderen over vitale infrastructuur moet ik "ontijdig" zeggen. Dit is namelijk echt iets voor de minister van Infrastructuur en Waterstaat.

De voorzitter:

Er is een vraag van de heer Van Baarle, neem ik aan.

De heer **Van Baarle** (DENK):

Ja, voorzitter. Ik wilde nog een vraag stellen over mijn motie, maar wellicht kan de minister zijn beantwoording afronden en kan ik dat op het einde doen.

De voorzitter:

En meneer Boswijk, waar gaat uw vraag over?

De heer **Boswijk** (CDA):

Ik ga het hebben over de motie op stuk nr. 95, die zojuist het oordeel "ontijdig" krijgt te horen. Het verbaast mij wel enigszins. We hebben hierover eerder twee moties aangenomen, vorig jaar. Een was unaniem. Beide moties waren toen trouwens ook ontraden. Daar kwam vervolgens een onderzoek uit, naar aanleiding van die moties, waarin werd aangegeven: er is een probleem; we moeten hiermee aan de gang.

Deze motie is een vervolg daarop. Dan vind ik het toch een beetje raar dat er op deze motie "ontijdig" wordt gegeven, want ik denk dat juist de minister van Buitenlandse Zaken integraal over alle dossiers heen kan denken. Ik doe dus toch het verzoek om 'm oordeel Kamer te geven. Zo niet, dan wil ik graag hetzelfde als de eerdere motie — ik weet even niet meer van wie die was; ik geloof van de heer Ceder — die ontijdig kreeg, namelijk een appreciatie van de minister die er wel over gaat. Maar ik zou zeggen: minister, pak uw rol, want u gaat hier ook over; u kan het.

Minister Veldkamp:

Ik ben blij dat de heer Boswijk de minister van Buitenlandse Zaken veel bevoegdheden toedenkt, maar dit gaat echt over infrastructuur, vitale infrastructuur. Dat valt toch echt onder de portefeuille van de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Ik kan niet anders dan deze motie toch ontijdig verklaren.

De heer **Van der Burg** (VVD):

Ik snap de redenering, zeker gezien de uitleg van de minister. Maar toen de heer Paternotte zojuist vroeg of de minister aan zijn collega kon vragen om voor komende dinsdag een advies te geven op een andere ontijdige motie met hetzelfde argument, zei de minister ja. Ik neem aan dat de minister contact kan hebben met meer dan één collega, dus dat hij ook diezelfde vraag bij déze motie kan stellen.

Minister **Veldkamp**:
Dat zal ik doen.

De **voorzitter**:
Dan was er nog een vraag van de heer Van Baarle.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Ja. Die gaat over mijn motie die vraagt om de terminologie "Oost-Turkestan" te gebruiken. De minister reageert daar heel formeel op en dat begrijp ik wel. Tegelijkertijd hebben we te maken met een overheid, namelijk de Chinese overheid, die er doelbewust beleid op nahield en er nog steeds op nahoudt om de culturele identiteit van de Oeigoeren uit te wissen. Ik spreek met heel veel mensen uit de Oeigoerse diaspora. Zij hanteren de naam Oost-Turkestan. Zij zouden er heel veel waarde aan hechten als ook anderen die naam zouden hanteren, louter om te erkennen dat ze bestaan en bestaansrecht hebben. Waarom beredeneert de minister dit zo formeel? Heeft de minister geen oog voor die erkenning waar die mensen om vragen?

Minister **Veldkamp**:
Ik hoor wat de heer Van Baarle hier zegt. Ik neem de situatie met betrekking tot de Oeigoeren buitengewoon serieus. Dat blijkt bijvoorbeeld ook uit het feit dat wij de situatie omtrent de Oeigoeren onlangs bij het bezoek van de Chinese vicepremier ook specifiek aan de orde hebben gesteld. Maar ik zeg u wel: als wij deze motie nu zouden uitvoeren en voortaan in internationaal verband en in communicatie verwijzend naar die regio de naam Oost-Turkestan zouden hanteren, dan vrees ik dat dat toch wel symboolpolitiek zal zijn. Die zal maximale irritatie opwekken in de relatie met China, maar zal niets doen voor de mensen om wie het daar gaat. Ik wil die deur naar China om het er wél over te hebben graag openhouden om daarmee de zorgen over die mensen ook aan de orde te kunnen stellen.

De **voorzitter**:
We hebben nog één motie. Dat is de motie op stuk nr. 96.

Minister **Veldkamp**:
De motie op stuk nr. 96 van de leden Boswijk en Paternotte, die gaat over de Chinese aanpak inzake sterilisatie definiëren als genocide, moet ik ontraden. Op dit moment zie ik heel weinig mogelijkheden voor een nieuw onderzoek. Daarvoor bestaat geen meerderheid in de VN-Mensenrechtenraad, weet ik. De situatie in Xinjiang vinden we buitengewoon zorgwekkend, dat zeker. Maar de meerwaarde van zo'n nieuw onderzoek zien we als beperkt. We leggen samen met gelijkgezinde landen de nadruk op zaken waarvoor we wel bredere steun kunnen krijgen, zoals de implementatie van de aanbevelingen van het rapport van de Hoge Commissaris voor Mensenrechten van enkele jaren geleden op het gebied van respect voor vrijheid van religie en levensovertuiging.

De **voorzitter**:
We moeten echt door naar het volgende debat. Meneer Boswijk.

De heer **Boswijk** (CDA):
We zitten hier een beetje in een cirkeltje waar we nooit uitkomen. Er zijn drie manieren om genocide te bestempelen als genocide. Twee manieren heb ik in de motie genoemd. Een daarvan noemt de minister nu zelf. Daarvoor zit de deur dicht omdat China óf geen lid is óf de stemmingen blokkeert. De derde manier is wetenschappelijk onderzoek. Alleen, iemand moet wel het initiatief gaan nemen voor dat wetenschappelijk onderzoek. Dan zou ik zeggen: minister, u constateert het zelf, pak die handschoen op en laat het onafhankelijk wetenschappelijk onderzoeken of zoek een manier hoe we dat kunnen doen. Doe in ieder geval iets. Want niks doen, ja, dat doen we nu eigenlijk al 30 jaar.

Minister **Veldkamp**:

Onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek vindt in principe al plaats. Daarover hebben we de afgelopen jaren ook rapporten gezien. Ik zeg er wel bij dat zoiets natuurlijk het meeste gezag heeft als een dergelijk onderzoek wordt besteld door met name bijvoorbeeld de VN-Mensenrechtenraad. Op dit terrein zien we momenteel gewoon niet de mogelijkheid dat de handen op elkaar komen om een dergelijk verzoek te doen.

De **voorzitter**:

Meneer Paternotte, kort.

De heer **Paternotte** (D66):

Het antwoord van de minister op de vraag van de heer Boswijk is: het meeste gewicht zou natuurlijk de VN-mensenrechtenraad hebben. Dat terwijl de minister zelf al aangeeft dat dit natuurlijk never nooit gaat gebeuren. De enige route om genocide vast te kunnen stellen in Xinjiang is dat wetenschappelijk onderzoek. Hij gaf zelf aan in het debat dat dit dan wel opgestart moet worden. Dat is in feite de vraag van deze motie, namelijk om iets te doen.

Minister **Veldkamp**:

Niemand in de wetenschap staat iets in de weg om een dergelijk onderzoek te doen, om vervolgonderzoeken te doen. Ik kan me bijvoorbeeld het onderzoek van de universiteit van Sheffield herinneren, waarover de afgelopen jaren veel is gesproken. Maar om nu vanuit de Nederlandse regering specifiek een onderzoek te entameren, het lijkt mij verstandig om dat samen met anderen te doen. Daarvoor zie ik op dit moment helaas niet de handen op elkaar komen. Ik kom uiteindelijk toch uit op ontraden.

De **voorzitter**:

Heel goed. Tot zover dit debat. Dinsdag stemmen wij over de moties.

Minister **Veldkamp**:

Voorzitter, ik heb nog twee vragen die moeten worden beantwoord.

De **voorzitter**:

Sorry, ik was iets te snel, iets te ontijdig.

Minister **Veldkamp**:

Er was nog één vraag van de heer Van der Lee over Chinese soldaten die in Oekraïne zouden zijn gevonden. We laten dit op dit moment nagaan. De komende dagen vragen we het met name ook bij Oekraïne uit. De stand vanochtend, nadat ik navraag had gedaan, was dat het niet duidelijk is of het Chinese staatsburgers betreft en of het misschien Chinese huurlingen betreft, zoals er ook wel huurlingen uit andere landen zijn aangetroffen aan de Russische zijde in de verschrikkelijke oorlog van Rusland tegen Oekraïne. Dat is dus bij mijn weten nog niet vastgesteld. Deze informatie zoeken we uit. We zijn er uiteraard ook met andere landen over in contact en nemen dit buitengewoon serieus.

Dan was er een vraag van de heer Boswijk over Chinese goederen in relatie tot buitengewoon hoge Amerikaanse tarieven op Chinese goederen, of "heffingen", moet ik zeggen. Komen die goederen vanuit China dan niet bij ons terecht? Er zijn vrijwaringsmaatregelen jegens derde landen vanuit de EU, inclusief jegens China. Die zijn er bijvoorbeeld als het gaat om staal. Er wordt nu gekeken of er ook andere maatregelen moeten worden ingesteld om te voorkomen dat de EU-markt wordt overspoeld door Chinese producten. Daar wordt op dit moment naar gekeken door de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. Die zal dit in EU-verband verder bespreken. Het is inderdaad, zoals de heer Boswijk met zijn vraag al aangaf, een actueel thema.

De **voorzitter**:
Tot zover dit debat.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Dinsdag stemmen wij over de moties.